

Római katolikus templom, Miskolc, Avas-Dél

Építész: Ferencz István 1992–93

Ferencz István az elmúlt évtizedek magyar építészcsoportjai közül az egyik legszínvonalasabb, a Miskolci Építész Műhely meghatározó egyénisége (volt), mindnyájuk mestere – Plesz Antal és a csoport vezetője, Bodonyi Csaba mellett. A társaság 1978-88 között dolgozott együtt Miskolcon az összefoglalóan – és persze ezért tökéletlenül – kontextualizmusnak nevezhető felfogás jegyében. Az adott feladat megoldásakor módszerük „a hely megfajtása” volt – történeti, társadalmi építészeti értelemben egyaránt.

Ferencz István belsőépítész is, s ezt a tényt nem lehet eléggé hangsúlyozni munkáinak elemzésekor. Egyszerre jellemző rá a műves tárgyformálás és a szerkezetiség felé vonzó konstruáló hajlam ugyanakkor, amikor mindig tér-egészben gondolkodik még a nagy belső terű épület vagy épületegyüttes tervezésekor is.

Ma Kelet-Közép-Európában a templomépítészet fellendülőben van. Mi, akik itt élünk, mindnyájan ismerjük ennek a fellendülésnek az okát. Az európai keresztény egyházak társadalmi visszaszorulása, szellemi elbizonytalanodása, amely az építészetben is megfigyelhető, napjainkban az eddig elnyomott vallásosság megerősödésével ellenkező irányú folyamatnak adja át helyét: az egyházak növekedésnek indulnak, az emberek feléjük fordulnak, újra elkezdenek templomba járni. Meg tud-e felelni a szakrális építészet, az egyházak építészeti programja ezeknek a fokozott elvárásoknak, mi jellemez egy ma épülő templomot?

A Ferencz István tervezte templom Miskolc és talán Magyarország legvisszataszítóbb modern lakótelepén, az Avas-Délen áll, a tervezett piarista központ első megvalósult tagjaként. A továbbiakban rendház, gimnázium, kollégium, könyvtár és tornacsarnok épül, tekintélyes egyházi központ alakul ki itt. Talán helyesebb volna az épületegyüttes elkészülte után írni róla, amikor minden építészeti értéke kibontakozott már, de azt hiszem, maga a templom is olyan jelentős munka, amely feltétlenül figyelmet érdemel.

Az építészetileg, mondhatni, ellenséges környezetben a templom tömör erőd-bástyaként magasodó apszisát fordítja a lakótelep felé, azaz elzárkózik tőle, nem kommunikál vele. Ez az elutasító építészeti magatartás vezette Ferencz Istvánt az újpesti Művelődési Központ tervezésekor is, mert az az épület szintén nagypaneles házgyári technológiával épült lakótelepen áll. A kell-e az új épületnek párbeszédet folytatnia a környezettel kérdésre Ferencz István azt válaszolja igen, de csak ha ez lehetséges, ha tartalmaz bármiféle értéket; de ha nem, mintegy ki kell zárni a környezet negatív építészeti hatásait, és egy attól független, új, saját világot kell kialakítani. Ilyenfajta belső világ valósul majd meg az Avason is az egyházi központ felépültével. Az apszis-bástya függő téglasorokból rakott koronázópárkánya komor fenséggel sugározza be az egész templomot. Ezt ellentozza a nyugati homlokzat monumentálisan formált hívó, ölelő gesztusa, a völgy felé nyíló főbejárat városléptekben is hatásos, a tájon uralkodó „mozdulata”. A szigor és a barátságosság kettősségét olvasztja magától értetődő egységgé a külső téglaburkolatának csodálatos játékossága: a tagozatok nélküli sík téglafalban a téгла rakásmódjának változatossága metaforikus erejű. Az emberi teremtények lényegi azonosságában megnyilvánuló végtelen változatosság az isteni mű, a teremtés szépségét tárja elénk. A mi-liárdnyi azonos téгла számtalan módon kapcsolódhat egymáshoz, s ezáltal mindahány különbözővé válik, s ennek a paradoxonnak a szemlélése valódi örömet okoz a nézőnek. Ferencz István a téгла építészeti alkalmazásának mindkét végétét kihasználja: a monumentális tömegképzés és az egészen apró részletformálás szélsőségét. A templomnak tömege van, s ez a fal által jön létre, a fal által, amely annyira hiányzik az iparosított építésből, a szerelt falak, a vázszerkezetek, a high-tech építészet világából. Ebben a tekintetben a templom szöges ellentéte a paneles építésű lakótelepi magasházaknak, amelyek „anyag nélküli tömegükkel” kellemetlen építészeti és tektonikai hatást tesznek ránk.

A nyeregtetővel fedett templom csarnoktér, gótikus térarányokkal, ám a térhatás a síkmennyezet és a hatalmas faltömegek által mégis inkább a román kori építészetet idézi. A súlyos vasbeton mennyezet mintegy lebeg a belső tér fölött, s ezt a hatást az apszis fölött, a mennyezet alatt körbefutó világítás segít megteremteni a függesztett mennyezetten. A belső falak még a külsőnél is gazdagabban tagoltak, mert a téglaborítás a síkból kilépve plasztikai, reliefszerű mozgásban van, az északi és a déli oldal egy-egy hatalmas körablaka „beleharapva” a falba, geometrikus tagolásával változatos fényhatást hoz létre. A belső tér nagyszerű arányai, meggyőző monumentalitása Ferencz István építészetének legnagyobb értékei közé tartoznak.

Az épület uralkodó anyaga a téгла, ezt azonban számos más anyag egészíti ki. A mennyezet vasbetonja, a padló márványa, a fedélszék fémszerkezetének a mennyezetet tartó, látszó részei, a nyugati homlokzat faborítása, a külső kőlabazat különféleképpen megmunkált, nyers, csiszolt kövei, a belső fal téglaszínű, festett téгла és vakolt kialakítása ellensúlyozza a téгла dominanciáját.

Ferencz István mesterien bánik az anyagokkal, tekintsük csak a nyugati homlokzatot. Az épülettést téglafala, a nyeregtető végén a látszó fémszerkezet, a megnyitott homlokzati fal összekötésének vízszintes deszkaborítása, a labazat kövei, a járószint márványa, a tető cserépfedése megannyi különböző, mégis összehangolt anyag. Mindezeknek az anyagoknak a színezése is egyensúlyban van: a téglaszín, a fehér téglafestés, a nyersbeton szürkéje, a padló márványának sárgás-szürkéje, a fémszerkezet kékje, a nyugati homlokzat és a padok fényőszíne mind a visszafogott, hűvös tónusok változatai.

Ez a szakrális épület nélkülözi a katolicizmus eksztatikus karakterét, itt a józanság, a változatosság ellenére az egyszerűség a jellemző. Valami – nem bántó – profán atmosféra sugárzik az épületből, ez a templom nem az érzelmekre hat, hanem – talán – az észre, mintha nem az oltáriszentség misztériumának, hanem a hívő emberi közösség szabad akaratból szervezett gyülekezetének találkozóhelye volna. Ferencz István építészetének értékei, a világos, nagyvonalú formálás, a gazdag részletképzés, a tárgyilagos szerkesztés, a minden túlfűtöttségtől, érzélgősségtől való tartózkodás, úgy gondolom, nagyszerűen bontakoznak ki ebben a templomépületben.

SULYOK MIKLÓS

Beszélgessünk a konfliktusokról!

– részletek egy kerekasztal-beszélgetésből –

Az Iskolafejlesztési Alapítvány 1992 novemberében kerekasztal-beszélgetést szervezett a konfliktuspedagógia témaköréből. A központi kérdés az volt, hogy miként értelmezhetők az iskolai gyakorlatban előforduló konfliktusok, és kezeléseikre miként készíthetők fel a pedagógusok.

A beszélgetésre olyan kül- és belföldi szakembereket hívtunk meg, akik huzamos ideig foglalkoztak/foglalkoznak az iskolai konfliktusokkal, és valamennyien vezettek már a pedagógusok konfliktuskezelő képességét fejlesztő kurzusokat vagy tréningeket.

A beszélgetésen részt vettek:

Horváth Szabó Katalin, beszélgetésünk idején az Oktatáskutató Intézet munkatársa

A Konfliktuskezelő Központ (a 3K) keretében rendszeresen tart pedagógus tréningeken az erőszakmentes konstruktív konfliktusmegoldás technikáival ismerteti meg a pedagógusokat.

Járó Katalin, az MTA Pszichológiai Intézetének munkatársa

Főként azokkal a konfliktusokkal foglalkozik, amelyek a tanuló és a kortárs csoport, a tanuló és az intézmény, az osztályközösség és az iskola értékrendje, követelményei kö-